

Türk Edebiyatında Milenyum Kuşığı Öykücülüğü

Can, M. (2024). *Türk Edebiyatında Milenyum Kuşığı Öykücülüğü*. İstanbul: Kriter Yayınevi. ISBN: 9786256103221

Beyza ALTUN*

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul
Medeniyet Üniversitesi, İstanbul,
Türkiye, beyzaltun05@gmail.com,
ORCID: 0009-0007-2009-4939

Milenyum kuşığı, 1980'lerin sonlarından 2000'lerin başlarına kadar doğmuş ve teknolojiyle büyümüş bir topluluğu tanımlamak için kullanılır. Bu kuşak; dijitalleşmenin, küreselleşmenin ve hızlı toplumsal değişimlerin etkisiyle büyümüş ve bu faktörler edebi anlayışlarına da yansımıştır.

1980 kuşığı öykücülüğüne bakıldığında Türk edebiyatında önemli bir dönüm noktasını oluşturdıkları görülür. Bu kuşak, 1980 sonrası Türk edebiyatına özgün bir bakış açısı getirmiştir. 1980 – 90'lı yıllarda edebiyat ve fikir dünyası darbe öncesine göre daha içe dönük bir kimlik kazanmış ve 1960 sonrası güçlenen toplumcu edebiyatın yerini 1950 kuşığında görülen imge ve metaforlarla yüklü kapalı anlatım doldurmuştur.

2000 sonrası Türk öykücülüğünde ise toplumsal sorunlar sıklıkla ele alınmıştır. 1980 Darbesi sonrasında toplumsal meselelerden kaçınan edebiyat, bu dönemde yeniden toplumsal meselelere eğilmeye başlamış ve pek çok toplumsal sorun öykü haline getirilmiştir. Özellikle askeri darbeler, Gezi Olayları, çevre problemleri, iş kazaları ve işçi hakları, Suriye İç Savaşı, sığınmacı sorunu, işsizlik ve terör hikâyelerde yer edinmiştir. İlerleyen yıllarda ise ölüm teması ile ilişkili konular başta olmak üzere toplumsal-siyasi olaylar, kadına şiddet, cinsellik, çocukluk gibi konular öne çıkmaya başlamıştır. Ayrıca bu dönem öykülerinin yapısında dilsel sapmalar, görsellerin kullanımı, yazım ve noktalama ile ilgili çeşitli düzensizlikler gibi biçimsel özelliklerin yanı sıra yan metinsellik, metinlerarasılık, üst kurmaca gibi postmodernist eğilimler de dikkat çekmektedir.

Türk Edebiyatında Milenyum Kuşığı Öykücülüğü başlıklı bu çalışma Muhammet Can'ın yaptığı doktora tezinden üretilmiştir. Ele alınan kitap girişle beraber dört bölümden oluşmaktadır. Can, bu çalışmanın giriş bölümünde kuşağın tanımını yapıp Türk öykücülüğünde kuşak ayrımlarına değindikten sonra 2000'li yıllarda milenyum öykücülüğüne zemin oluşturacak 1980 sonrası öykücülüğü hakkında geniş bilgiler sunmaktadır.

Kitabın giriş bölümünde “kuşak” kavramının tanımı yapıldıktan sonra Türk edebiyatında Milenyum Kuşığı öykücülüğüne zemin hazırlayan yazarlar; Gelenekselciler Kuşığı, Bebek Patlaması Kuşığı ve X Kuşığı gibi başlıklar altında sınıflandırılmış ve daha sonra Milenyum Kuşığının sınırları çizilmiştir. Devamında Milenyum Kuşığının başlangıç yılı olarak kabul edilen 1980'den

itibaren Türkiye’de meydana gelen siyasi olaylar üzerinde durulduktan sonra 12 Eylül Darbesinin Türk edebiyatı tarihindeki önemli bir yol ayrımı olduğu ve bu darbenin ardından edebiyatımızda bir kırılma döneminin ortaya çıktığı dile getirilmiştir. Ayrıca bu bölümde, Milenyum Kuşağının öykülerinin bir parçası olarak dijital çağın etkisi ve teknolojinin rolü ele alınmış ve yazarların dijitalleşen dünyada nasıl bir dil geliştirdikleri, yeni medyanın etkisiyle edebiyatın sınırlarının nasıl genişlediği üzerinde durulmuştur.

Kitabın ikinci bölümünde Milenyum Kuşağı Öykücülüğünde içerik üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bölümde 1980 – 2000 arası Türk öykücülüğünde gerçeküstücülük ve varoluşçuluk düşüncelerinin etkili olduğu dile getirildikten sonra, bu dönem öykücülüğünde öne çıkan temalar olarak: ölüm, kadın sorunları, toplumsal ve siyasi sorunlar, cinsellik, kent ve taşra problemleri ve çocukluk şeklinde sıralanmıştır. Farklı bir bakış açısıyla ele alınan ölüm teması yas/yitirme bağlamında ölüm, intihar ve bir kurtuluş vasıtası olarak ölüm, cezalandırma aracı olarak ölüm, ölüm korkusu, doğa duyarlılığı ve doğanın mizacı çerçevesinde ölüm gibi farklı başlıklar altında, çeşitli yazarların eserlerinden örneklerle sunulmuştur. Milenyum kuşağı öykücülerinin eserlerinde ele alınan bir diğer önemli konu ise kadınların toplumsal konumları ve karşılaştıkları sorunlarıdır. Bu dönemde kadınların yaşamı, toplumsal cinsiyet rolleri, aile baskısı, kadın cinayetleri, taciz ve tecavüz gibi konular öykülerde belirgin temalar haline gelmiştir. Çalışmada bu temaların Milenyum Kuşağı tarafından detaylı şekilde işlendiği örneklerle açıklanmıştır.

“Toplumsal ve Siyasal Meseleler” başlıklı bölümde Milenyum Kuşağı öykücülerinin eserlerinden toplumsal ve siyasal sorunları nasıl ele aldıkları detaylı bir şekilde işlendikten sonra bu dönem öykücülerinin, çağdaş toplumun sorunları karşısında edebi bir duyarlık geliştirerek toplumsal ve siyasi meselelerin bireyler üzerindeki etkilerini sorgulayarak bu sorunları özgün bir biçimde anlatmaya çalıştıkları vurgulanmıştır. “Kuşak Öykülerinde Cinsellik” başlığı altında ise, yine 1980 kuşağı itibariyle çokça üzerinde durulan, yaygın bir tema olarak işlenen cinselliğin, öykülerde yaygın olarak işlenen konular arasına girdiği dile getirilmiştir. Yine cinselliğin ele alınmış biçimi, cinsiyet kimliği, cinsellik ve toplumsal normlar arasındaki çatışmaların nasıl ele alındığı çeşitli yazarların öykülerle sunulmuştur.

Kitabın “Öyküde Çocuk ve Çocukluk” bölümünde Milenyum Kuşağı öykücülerinin bakış açlarına göre bu temayı nasıl ele aldıkları çeşitli alt başlıklarla incelenmiştir. Bu dönemdeki öykücüler, çocukluk deneyimini masumiyet ve saf bir evre olarak görmenin yanı sıra, çocukları bireysel ve toplumsal açıdan ele almışlardır. Çocukluk, öykülerde bireysel gelişim, kimlik oluşumu, hayal dünyası ve sosyal çevreyle kurulan ilişkiler üzerinden irdelenmiştir. Kavram olarak çocukluk ve çocukluk dönemi anlatılırken çeşitli toplumsal eleştirilerde bulunulmuştur.

Milenyum Kuşağına özgü yeni bir mesele olarak ele alınan “Kentli Erkeklerin Bunalımları: Yalnızlık ve İç Sıkıntısı” başlıklı bölümde, bu kuşağın öykücülerine toplumsal konulardan uzaklaşıp bireyi ön plana çıkarttıkları için eleştirildikleri dile getirilmiştir. Daha sonra bu durumun 2000’li yıllarla birlikte büyük ölçüde değiştiği vurgulanmıştır. Milenyum Kuşağı öykücülerini arasında sadece Alper Beşe, Doğukan İşler, Seyit Göktepe ve Onur Akyıl gibi belli başlı birkaç yazarın “bunalım” temasını sürdürdüğüne dikkat çekilmiş ve bu yazarların “bunalım” temasını eserlerinde nasıl ele aldıklarından bahsedilmiştir.

“Mekânın Söylediği” başlığı altında ise, mekan insan ilişkisi, mekanın insan psikoloji üzerinde etkisi gibi konulara yoğunlaşmıştır. Milenyum Kuşağı öykücülerinin eserlerinde mekânın

nasıl bir anlama sahip olduğu ve mekânın karakterlerin iç dünyalarına olan yansımaları geniş bir perspektifle ele alınmıştır. Bu bölümde, mekânın fiziksel bir alandan ibaret olmadığı, bunun yanı sıra karakterlerin ruh halleri, toplumsal kimlikleri ve psikolojik durumları ile bağlantılı olarak öykülerde işlendiğine dikkat çekilir.

Kitabın üçüncü bölümünde “Milenyum Kuşağı Öykücülüğünde Yapı” üst başlığı altında bu kuşağının öykücülüğünde kullanılan yapısal özellikler ve anlatım teknikleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümde, modern Türk öykücülüğünde yapı açısından meydana gelen dönüşümler incelenerek Milenyum Kuşağı öykücülerinin eserlerinde, geleneksel anlatı biçimlerinin aksine daha özgün ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirildiği vurgulanır. Ayrıca, Milenyum Kuşağı öykücülerinin eserlerinde metinlerarasılığın nasıl bir işleve sahip olduğu ve bu bağlamda kullanılan yöntemler detaylı bir şekilde incelenir. Burada, milenyum dönemi yazarlarının, önceki edebiyat birikimlerinden, kültürel referanslardan ve farklı sanat dallarından nasıl beslendikleri dikkat çekicidir. “Başka Dünyaların Kapısı: Fantastik ve Büyülü Gerçeklik” başlığı altında, Milenyum Kuşağı öykücülerinin fantastik ve büyülü gerçeklik öğelerini öykülerinde nasıl kullandıkları incelenerek fantastik öğelerin ve büyülü gerçekliğin, öykülerde gerçeklik ile hayal arasındaki sınırları bulanıklaştıran ve farklı bir anlatım dili oluşturan önemli araçlar olduğu vurgulanır. “Görsellik Çağında Kitabın Dışı: Yanmetinsellik” başlığında ise, edebiyatın yalnızca yazılı metinlerle sınırlı kalmayıp görsel medya, sinema, televizyon ve dijital kültürle etkileşime girdiği ve böylece Milenyum Kuşağı öykücülüğünde yanmetinlerin önemli bir yere sahip olduğuna işaret edilir. Yine edebiyatın yazarların sanatsal ifadelerine katkı sağladığı ve edebiyatın sadece metinle değil, çevresindeki tüm unsurlarla birlikte ele alınması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Kitabın sonuç bölümünde ise Milenyum Kuşağı öykücülüğünün Türk edebiyatındaki yeri ve bu edebiyatın geleceği üzerine geniş bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde, milenyum kuşağının Türk öykücülüğüne getirdiği farklı bakış açıları dile getirilirken tematik ve yapısal değişimler özetlenmiştir. Türk edebiyatında kuşak analizleri bağlamında modern öykücülüğün akademik olarak nasıl ele alınması gerektiği konusunda bir metodoloji sunan eser; edebiyat araştırmacıları ve eleştirmenler için önemli bir kaynak niteliğindedir. Eser, günümüz Türk öykücülüğünü anlamak, Milenyum Kuşağının Türk öyküsüne katkısını keşfetmek için önemli bir rehber niteliğindedir.